



| Guía Docente | | | | |
|-----------------------|---|--------------------|----------------------|----------|
| Datos Identificativos | | | | 2023/24 |
| Asignatura (*) | Antropoloxía Social Aplicada | Código | 710G01080 | |
| Titulación | Grao en Humanidades | | | |
| Descritores | | | | |
| Ciclo | Período | Curso | Tipo | Créditos |
| Grao | 2º cuatrimestre | Cuarto | Optativa | 4.5 |
| Idioma | CastelánInglés | | | |
| Modalidade docente | Presencial | | | |
| Prerrequisitos | | | | |
| Departamento | Humanidades | | | |
| Coordinación | García Allut, Antonio | Correo electrónico | antonio.allut@udc.es | |
| Profesorado | García Allut, Antonio | Correo electrónico | antonio.allut@udc.es | |
| Web | | | | |
| Descrición xeral | A idea fundamental que trataremos de desenvolver neste tema é a importancia de adoptar unha perspectiva holística e intercultural para comprender o comportamento humano, cruzando os límites de culturas e tempos históricos específicos. Resaltarase como a antropoloxía ofrece unha visión sistémica única, especialmente para a análise da sociedade moderna. Neste sentido, presentaranse casos reais de aplicación da antropoloxía a contextos locais específicos. Pararemos nun enfoque antropolóxico centrado na resolución de problemas prácticos, afondando nalgunhas das liñas fundamentais de investigación que se desenvolveron no contexto de Galicia, por exemplo na xestión dos recursos naturais, desenvolvemento local, turismo, comercialización da pesqueira produtos, redes internacionais, dereitos humanos, etc. | | | |

| Competencias / Resultados do título | |
|-------------------------------------|---|
| Código | Competencias / Resultados do título |
| A3 | Coñecemento do espazo e do territorio |
| A4 | Coñecemento dos diferentes bens e recursos patrimoniais e do seu réxime xurídico |
| A5 | Coñecemento de estratexias de desenvolvemento cultural e medioambiental |
| A6 | Coñecemento do comportamento humano individual e social |
| A7 | Coñecemento sincrónico y diacrónico de diversas realidades culturais actuais |
| A8 | Coñecemento básico da realidade socio-política contemporánea |
| A11 | Coñecemento das técnicas e métodos de traballo e análise das ciencias humanas e sociais |
| A12 | Uso correcto, oral e escrita, das linguas propias |
| A14 | Deseño e produción de bens culturais |
| A15 | Avaliación de impactos medioambientais e patrimoniais |
| A16 | Avaliación da viabilidade de proxectos |
| A17 | Innovación na presentación e difusión da cultura |
| A18 | Identificación e construción creativa das necesidades do mercado cultural |
| B1 | Aprender a aprender. |
| B2 | Resolver problemas de forma efectiva. |
| B3 | Aplicar un pensamento crítico, lóxico e creativo |
| B4 | Traballar de forma autónoma con iniciativa |
| B5 | Traballar de forma colaborativa. |
| B6 | Comportarse con ética e responsabilidade social como cidadano e como profesional |
| B7 | Comunicarse de maneira efectiva nun contorno de traballo |
| B8 | Comunicación oral e escrita nas linguas propias |
| B9 | Capacidade de expresión oral e escrita nunha lingua estranxeira |
| B10 | Capacidade de análise e de síntese. |
| B11 | Capacidade de xestión da información relevantes. |
| B12 | Capacidade de integración en equipos multidisciplinares |
| B13 | Recoñecemento da riqueza da diversidade e da multiculturalidade |



| | |
|-----|--|
| B14 | Saber traballar con equipos internacionais |
| B15 | Saber abordar conflitos interpersonais |
| B16 | Capacidade para a adaptación a cambios no contorno |
| B17 | Capacidade para emprender melloras e propoñer innovacións |
| B18 | Capacidade de dirección e liderazgo |
| B19 | Motivación e compromiso cara á calidade nas actuacións profesionais |
| B20 | Creatividade e orixinalidade no pensamento e na práctica |
| B21 | Sensibilidade social, senso da xustiza e da equidade e sensibilidade cara á desigualdade |
| B22 | Sensibilidade polo medio ambiente e a súa protección. |
| C1 | Expresarse correctamente, tanto de forma oral coma escrita, nas linguas oficiais da comunidade autónoma. |
| C2 | Dominar a expresión e a comprensión de forma oral e escrita dun idioma estranxeiro. |
| C3 | Utilizar as ferramentas básicas das tecnoloxías da información e as comunicacións (TIC) necesarias para o exercicio da súa profesión e para a aprendizaxe ao longo da súa vida. |
| C4 | Desenvolverse para o exercicio dunha cidadanía aberta, culta, crítica, comprometida, democrática e solidaria, capaz de analizar a realidade, diagnosticar problemas, formular e implantar solucións baseadas no coñecemento e orientadas ao ben común. |
| C5 | Entender a importancia da cultura emprendedora e coñecer os medios ao alcance das persoas emprendedoras. |
| C6 | Valorar criticamente o coñecemento, a tecnoloxía e a información dispoñible para resolver os problemas cos que deben enfrontarse. |
| C7 | Asumir como profesional e cidadán a importancia da aprendizaxe ao longo da vida. |
| C8 | Valorar a importancia que ten a investigación, a innovación e o desenvolvemento tecnolóxico no avance socioeconómico e cultural da sociedade. |

| Resultados da aprendizaxe | | | |
|---|-------------------------------------|-----|----|
| Resultados de aprendizaxe | Competencias / Resultados do título | | |
| Adestrar ao alumno nos xeitos que facilitan a aplicación de coñecementos e ferramentas de investigación da antropoloxía en resolvendo problemas concretos. Vai ser instruído en estratexias de investigación aplicada que poden axudar no seu futuro profesional e que prestarán especial atención a problemas como o cambio e adaptación sociocultural, o coñecemento local e os sistemas de xestión de recursos, cuestións de xénero, identidade, marxinación. Social, etc. | A3 | B1 | C1 |
| | A4 | B2 | C2 |
| | A5 | B3 | C3 |
| | A6 | B4 | C4 |
| | A8 | B5 | C5 |
| | A11 | B6 | C6 |
| | A15 | B7 | C7 |
| | A16 | B8 | C8 |
| | A17 | B10 | |
| | A18 | B11 | |
| | | B12 | |
| | | B13 | |
| | | B14 | |
| | | B15 | |
| | | B16 | |
| | | B17 | |
| | | B18 | |
| | | B19 | |
| | B20 | | |
| | B21 | | |
| | B22 | | |



| | | | |
|--|-----|-----|----|
| Coñecemento (Saber) // Coñecemento (Saber) | A3 | B1 | C6 |
| Avaliar as necesidades e as posibles opcións para orientar unha estratexia de intervención. | A4 | B2 | C7 |
| Habilidades (Saber facer) // Habilidades (Saber facer) | A5 | B3 | |
| Traballar con eficacia dentro de sistemas, redes e equipos interdisciplinares e multi-organizativos para colaborar no establecemento de obxectivos, obxectivos e duración dos mesmos, contribuíndo tamén a abordar de xeito construtivo os posibles desacordos existentes. | A6 | B4 | |
| | A7 | B5 | |
| | A8 | B6 | |
| Actitudes e valores (Saber ser) // Actitudes e valores (Saber ser) | A11 | B7 | |
| Defende a persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades e actúa no seu nome se a situación o require. | A12 | B9 | |
| | A14 | B10 | |
| | A15 | B11 | |
| | A16 | B12 | |
| | A17 | B13 | |
| | A18 | B14 | |
| | | B15 | |
| | | B16 | |
| | | B17 | |
| | | B18 | |
| | | B19 | |
| | | B20 | |
| | | B21 | |
| | | B22 | |
| Axudar ás persoas a fortalecer as capacidades que lles permitan resolver problemas sociais individuais e colectivos. | A16 | B5 | C6 |
| Sensibiliza á xente para que participe e comprométete a promover o benestar social das súas comunidades. | A17 | B11 | C7 |
| Promover a mediación, a igualdade de xénero e a diversidade funcional, o respecto e o diálogo intercultural como medio para o enriquecemento mutuo de persoas e comunidades. | A18 | B18 | C8 |
| | | B19 | |
| Contribuír á formulación, implementación e avaliación de políticas sociais e iniciativas sociais, xerando igualdade de oportunidades para todos os cidadáns. | | B20 | |
| | | B21 | |
| | | B22 | |

| Contidos | |
|----------|----------|
| Temas | Subtemas |



| | |
|---|-----------------|
| <p>1.- A evolución da antropoloxía aplicada. ¿Os antropólogos aplican a antropoloxía? O desenvolvemento histórico e as fases da antropoloxía aplicada. A antropoloxía e o encontro colonial. Antropoloxía e planificación social. Antropoloxía aplicada e antropoloxía práctica.</p> <p>2.- Os métodos e a ética da investigación aplicada. Etnografía e observación participante. A entrevista con informantes clave. Cuantificación a través de indicadores sociais e cuestionarios. Técnicas de avaliación rápida. Técnicas de triangulación da información. Investigación participativa. Ética en investigación aplicada.</p> <p>4.- Desenvolvemento e antropoloxía aplicada As múltiples facetas do concepto de desenvolvemento. Desenvolvemento sostible: concepto, bases ambientais, limitacións, aspectos institucional e crítica. Ecoloxía e desenvolvemento rural no terceiro mundo: revolución verde vs. agroecoloxía. Coñecemento local: etnocentrismo tecnolóxico e tecnoloxías axeitadas. O proceso de desenvolvemento comunitario: o redescubrimento do iniciativa local. Antropoloxía e desenvolvemento: encontros e desacordos.</p> <p>5.- Antropoloxía, xestión de recursos naturais, turismo e áreas protexidas. O papel do investigador social no deseño, implementación e avaliación de programas: exemplos de pesca e marisqueo. Antropoloxía e xestión dos recursos naturais. Xestión e goberno dos recursos naturais. Os efectos do turismo sobre poboacións locais. O uso turístico do patrimonio cultural nos programas de desenvolvemento local. O caso das poboacións costas de Galicia. Espazos protexidos, aspectos do deseño institucional e gobernanza. A importancia do punto de partida (paso cero) na creación de espazos protexidos. O caso das reservas mariñas e das áreas mariñas protexidas. Insira os subtemas / encabezados deste tema.</p> | |
| | no hay subtemas |

Planificación

| Metodoloxías / probas | Competencias / Resultados | Horas lectivas (presenciais e virtuais) | Horas traballo autónomo | Horas totais |
|-----------------------|---------------------------|---|-------------------------|--------------|
|-----------------------|---------------------------|---|-------------------------|--------------|



| | | | | |
|--------------------------|--|----|----|----|
| Aprendizaxe colaborativa | A3 A4 A5 | 5 | 0 | 5 |
| Discusión dirixida | A6 A7 A8 | 3 | 0 | 3 |
| Estudo de casos | A11 A12 | 35 | 0 | 35 |
| Lecturas | A14 A15 | 0 | 10 | 10 |
| Mesa redonda | A3 A4 A5 | 3 | 0 | 3 |
| Presentación oral | A6 A7 A8 | 6 | 0 | 6 |
| Recensión bibliográfica | A11 A12 | 0 | 10 | 10 |
| Saídas de campo | A14 A15 | 5 | 0 | 5 |
| Proba oral | A16 A17 A18 B1 B2 B3 B4 B5 B6 B7 B8 B9 B10 B11 B12 B13 B14 B15 B16 B17 B18 B19 B20 B21 B22 C1 C2 C3 C4 C5 C6 C7 C8 | 0 | 5 | 5 |
| Traballos tutelados | C1 C2 C3 C4 C5 C6 C7 C8 | 0 | 10 | 10 |
| Seminario | B21 B22 C1 C2 C3 C4 C5 C6 C7 C8 | 10 | 0 | 10 |
| Atención personalizada | | 10 | 0 | 10 |

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientativo, considerando a heteroxeneidade do alumnado

| Metodoloxías | |
|--------------------------|---|
| Metodoloxías | Descrición |
| Aprendizaxe colaborativa | Traballar con eficacia dentro de sistemas, redes e equipos interdisciplinares e multi-organizativos co propósito de colaborar no establecemento de obxectivos, obxectivos e duración dos mesmos, contribuíndo tamén a abordar o posibles desacordos existentes construtivamente. Promover o traballo en equipo. Fomente a discusión construtiva. Reflexionar sobre os procesos individuais vs os procesos colectivos: vantaxes e inconvenientes. Resultados. |
| Discusión dirixida | Todos os temas que se definen para ser discutidos e presentados na clase serán moderados polo profesor. O obxectivo é que aprendan a construír unha discusión de xeito construtivo, a establecer premisas argumentativas; obter as conclusións; contrastar a validez das conclusións. |
| Estudo de casos | O obxectivo é presentar e explicar casos prácticos de referencia nos que se aplicou un enfoque antropolóxico. Algúns destes corresponderán a exemplos aplicados en contextos socioculturais diferentes ao europeo que se documentarán coa bibliografía correspondente. Así mesmo, presentaranse con máis detalle os casos prácticos centrados na realidade de Galicia (ver Programa). |
| Lecturas | Seleccionarase unha serie de artigos de lectura obrigatoria. Así mesmo, disporase dunha bibliografía básica sobre o tema para o alumno. |
| Mesa redonda | Polo menos dous días durante o curso dedicarase a debater unha cuestión de actualidade relacionada coa materia no formato "mesa redonda". Invitarase a participar nesta actividade como mínimo a dous oradores expertos nos temas escollidos |
| Presentación oral | As revisións de artigos e o traballo final do curso deben presentarse oralmente na clase |
| Recensión bibliográfica | Seleccionarase unha serie de artigos de lectura obrigatoria co obxectivo de desenvolver revisións reflexivas de cada un deles. |
| Saídas de campo | Está previsto dedicar unha mañá (non docente) a coñecer un proxecto específico. Esta actividade está suxeita á dispoñibilidade horaria, número de alumnos e dispoñibilidade de transporte. |
| Proba oral | Presentación oral e defensa dun tema seleccionado polo alumno. |
| Traballos tutelados | Os traballos para a exposición oral serán supervisados ?? polo profesor. |



| | |
|-----------|---|
| Seminario | Algúns dos temas (principalmente os relacionados con casos prácticos) presentaranse e traballaranse nun formato de seminario. |
|-----------|---|

Atención personalizada

| Metodoloxías | Descrición |
|---|---|
| Discusión dirixida Traballos tutelados | O traballo das titorías consistirá en proporcionar feedback á aprendizaxe dos alumnos, proporcionando orientación e supervisión das actividades da materia para garantir o seu progreso cara aos obxectivos previstos e promover a súa implicación e creatividade. Ao mesmo tempo, trátase de revisar contidos e materiais presentados na clase, promover o desenvolvemento do traballo autónomo e promover o uso de ferramentas que poden ser útiles para a aprendizaxe. Habrá titorías presenciais en grupo académico e titorías virtuais a través do Campus Virtual Institucional. |

Avaliación

| Metodoloxías | Competencias / Resultados | Descrición | Cualificación |
|--------------------------|--|---|---------------|
| Aprendizaxe colaborativa | A3 A4 A5 | Aprendizaxe colaborativa | 5 |
| Discusión dirixida | A6 A7 A8 | Ao longo do curso iranse plantexando temas de discusión nos que os estudantes deben identificar o problema, plantexar e discutir diferentes enfoques sobre como resolver o problema e chegar a un consenso entre todos sobre cal é a mellor solución. | 5 |
| Estudo de casos | A11 A12 | Presentaranse os casos máis actuais sobre diferentes problemas e como foron ou se abordan desde a Antropoloxía Aplicada. | 40 |
| Lecturas | A14 A15 | Seleccionarase unha bibliografía básica sobre o desenvolvemento da Antropoloxía Aplicada e outra máis específica relacionada co concepto de desenvolvemento e diferentes consecuencias en función dos enfoques adoptados. | 10 |
| Mesa redonda | A3 A4 A5 | Habrá 1 o 2 sesións en las que 1 o máis invitados exporán un tema relacionado con los principales problemas de las sociedades actuales y se abordará con la participación de todos los alumnos. | 5 |
| Presentación oral | A6 A7 A8 | Darase a opción de facer exposicións orais sobre calquera tema relacionado co tema. | 5 |
| Recensión bibliográfica | A11 A12 | Proporcionarase unha bibliografía específica na que deberán desenvolver unha revisión reflexiva sobre a mesma. | 5 |
| Saídas de campo | A14 A15 | Está prevista unha ou dúas excursións para visitar e interactuar cos actores implicados nun proxecto en curso no que participan os antropólogos aplicados. | 10 |
| Proba oral | A16 A17 A18 B1 B2 B3 B4 B5 B6 B7 B8 B9 B10 B11 B12 B13 B14 B15 B16 B17 B18 B19 B20 B21 B22 C1 C2 C3 C4 C5 C6 C7 C8 | Identificaranse os principais problemas no marco das poboacións máis dependentes dos recursos naturais e presentaranse diferentes enfoques para a súa resolución a partir da intervención. | 5 |
| Traballos tutelados | C1 C2 C3 C4 C5 C6 C7 C8 | Se dará a elegir la posibilidad de elaborar un trabajo (teórico/práctico) tutelado por el profesor. | 5 |
| Seminario | B21 B22 C1 C2 C3 C4 C5 C6 C7 C8 | Seminario | 5 |





El proceso, que se seguirá se caracteriza por ser abierto, dinámico e interactivo, utilizando los siguientes instrumentos:

?

Las clases teóricas de la asignatura se centran en la exposición, explicación y razonamiento de los temas de la asignatura, complementado con indicaciones acerca de fuentes de información, bibliografía y claves de análisis. Estas actividades en el aula tienen como objetivo guiar el trabajo autónomo de los alumnos, ofreciéndoles las claves para elaborar sus trabajos teóricos o prácticos, o bien actividades presenciales dirigidas. Las clases teóricas no se conciben como un monólogo del profesor, más bien como un escenario en el que debate y la discusión a partir de los textos recomendados debe también estar presente para construir continuamente el conocimiento durante el proceso de aprendizaje. Las clases presenciales se verán complementadas de manera sistemática con el trabajo sobre el aula virtual, sobre textos y actividades que se propondrán en la misma.

?

A diferencia de las sesiones teóricas, en las prácticas de aula se intenta que el alumnado sea protagonista de un conjunto de actividades centradas en videos, textos o presentaciones en un contexto de trabajo tanto individual como grupal y donde el profesor tiene el rol de supervisar, animar y dinamizar tales labores. En este contexto, el alumnado puede y debe formar parte activa de la asignatura, descubriendo ejemplos concretos complementarios a lo expuesto mediante recursos tales como la prensa diaria u otras fuentes. Se utilizará una metodología que fomente el descubrimiento de conocimientos por los estudiantes, dando soporte y guiando sus esfuerzos por el profesorado. La cooperación y el trabajo en grupo será especialmente valorado, así como la exposición de los trabajos realizados.

?

El trabajo autónomo del estudiantado integra todas las actividades destinadas a reforzar y complementar los contenidos indicados en el aula, mediante estudio personal, trabajo en biblioteca, búsquedas de información en bases de datos, Internet, prensa escrita o digital, etc. La capacidad de esquematización y análisis de textos será una habilidad a fomentar en este ámbito. Además comprende las tareas destinadas a la elaboración de ensayos o trabajos, tanto individuales como en grupo y su presentación utilizando tecnologías adecuadas. El aula virtual será un instrumento fundamental para esto, permitiendo guiar de una manera continuada el trabajo personal de los alumnos.

?

Las actividades de tutoría tienen como función retroalimentar el aprendizaje de los estudiantes, proporcionando orientación y supervisión para garantizar su progreso hacia los objetivos previstos y promoviendo su implicación y creatividad. Al mismo tiempo, se trata de revisar contenidos y materiales presentados en clase, potenciar el desarrollo del trabajo autónomo e impulsar el uso de herramientas que pueden ser útiles para el aprendizaje. Habrá tutorías académicas presenciales en grupo, tutorías virtuales a través del Campus Virtual Institucional, así como tutorías individuales.

? La evaluación es el proceso de análisis y cuantificación en una escala del aprendizaje del alumnado, teniendo en cuenta sus intervenciones en el aula así como un conjunto de pruebas orales o escritas, así como trabajos u actividades. El alumnado podrá también utilizar procedimientos de autoevaluación para hacer un seguimiento de su aprovechamiento. Se procurará desarrollar en el aula virtual actividades de evaluación continua con diferentes tipos de ejercicios.

? Aquellos/as alumnos/as que tengan alguna clase de excepcionalidad para asistir a clase legalmente concedida, que hablen con el/la profesor/a a comienzos del curso para establecer las tutorías y los sistemas de evaluación correspondientes.?





Bibliografía básica

BIBLIOGRAFÍA BÁSICA : Aguirre Beltrán, G. (1994) Programas de salud en la situación intercultural. México, F.C.E.

Adams, Richard Newbold, (1964) Introducción a la antropología aplicada libro de texto y manual para trabajadores de bienestar social en América Latina. Guatemala: José de Pineda Ibarra. Arce, Alberto; Long, Norman (2000) Anthropology, development, and modernities : exploring discourses, counter-tendencies, and violence. London, Routledge.

Ardevol, Elisenda, et al (1987) Antropología urbana de los gitanos de Granada un estudio desde la antropología aplicada al trabajo social. Granada : Ayuntamiento de Granada, Sección de Servicios Sociales

Bastide, Roger (1971) Antropología aplicada. Buenos Aires: Amorrortu.

Bretón Solo de Zaldivar, V. (2001) Cooperación al desarrollo y demandas étnicas en los Andes Ecuatorianos : ensayos sobre indigenismo, desarrollo rural y neindigenismo. Quito; Lleida, Flacso (Ecuador); Universitat de Lleida, Giedem.

Cabrera Socorro, G. and A. Cabrera Socorro (2004). "Turismo versus pesca artesanal. A propósito de la Reserva Marina de la Isla de La Graciosa y los Islotes del Norte de Lanzarote." Revista Pasos 2(1): 1-16. <http://www.pasosonline.org/Publicados/2104/PS010104.pdf>

Calvo, T. (1995) Crece el racismo, también la solidaridad. Las actitudes de nuestros jóvenes ante otros pueblos y culturas. Madrid, Tecnos.

Cernea, Michael M. (Coord.) 1995 Primero la gente: variables sociológicas en el desarrollo rural. México. F.C.E.

Cerrillo i Martínez, Agustí (Ed.) (2005). La gobernanza hoy: 10 textos de referencia. Madrid: INAP - Instituto Nacional de la Administración Pública.

Chambers, Erve (1989) Applied anthropology: A practical guide. Illinois, Waveland Press.

Chambers, Robert (1990) Rural development: Putting the last first. Essex, England: Longman.

Comelles Esteban Josep M. y Martínez Hernández, Angel (1993) Enfermedad, sociedad y cultura: Un ensayo sobre las relaciones entre la Antropología social, la Medicina y la Psiquiatría. Madrid, Eudema.

Contreras Hernández, Jesús, (Comp) (1995) Alimentación y cultura. Necesidades, gustos y costumbres. Barcelona. Universitat de Barcelona

Ervin, Alexander M. (2000) Applied Anthropology: tools and perspectives for contemporary practice. Boston, Allyn & Bacon.

Foster, George M. (1974) Antropología aplicada. Mexico: Fondo de Cultura Económica.

Funes, J. y Romaní, Oriol (1985) Dejar la heroína. Vivencias, contenidos y circunstancias de los procesos de recuperación. Ministerio de Trabajo y Seguridad Social. Madrid.

García Allut, Antonio; Pascual Fernández, José (coords.) (1999) "Antropología de la pesca" 1999, FAEE, Asociación Gallega de Antropología, Santiago de Compostela.

Gardner, K. & Lewis, D. (1996) Anthropology, development and the post-modern challenge. London, Pluto Press.

Giménez Romero, Carlos (2000) Antropología más allá de la academia : Aplicaciones, contribuciones prácticas e intervención social. Santiago de Compostela. Asociación Galega de Antropoloxía

Gimeno, Juan Carlos y Monreal, Pilar (eds.) (1999) La controversia del desarrollo: Críticas desde la antropología. Madrid, Instituto Universitario de Desarrollo y Cooperación, Libros de la Catarata.

Goulet, D. (1999). Ética del desarrollo : guía teórica y práctica. Madrid, : IEPALA

Green, E. C. (Ed.) (1986) Practicing development anthropology. Boulder: Westview Press.

Grillo, R. D. & Stirrat, R. L. (Eds.) (1997) Discourses of development: Anthropological perspectives. Oxford, Berg.

Hannerz, Ulf (1986) Exploración de la ciudad. Hacia una antropología urbana. México, F.C.E.

Hoben, Allan (1982) Anthropologists and development. Annual Review of Anthropology 11: 349-75.

Kooiman, Jan; Bavinck, Maarten; Jentoft, Svein y Pullin, Roger (Eds.) (2005). Fish for Life: Interactive Governance for Fisheries. Amsterdam: Amsterdam University Press: Mare Series.

Leclerc, G. (1973) Antropología y colonialismo. Madrid: Alberto Corazón Editor.

Malgesini, Graciela y Jiménez, Carlos (2000) Guía de conceptos sobre migraciones, racismo e interculturalidad. Madrid, Los libros de la Catarata

Martínez Veiga, Ubaldo (1997) La integración social de los inmigrantes extranjeros en España. Madrid, Trotta.

Martínez Veiga, Ubaldo (1999) Pobreza, segregación y exclusión espacial : la vivienda de los inmigrantes extranjeros en España. Barcelona, Icaria.

Martínez Veiga, Ubaldo (2001) El Ejido: discriminación, exclusión social y racismo. Madrid: Los libros de la Catarata.

Menéndez, E. I. (1990) Antropología médica. Orientaciones, desigualdades y transacciones. México, CIESAS, Cuadernos de la Casa Chata.

Millsap, W. (Ed.).(1998) Anthropology and environmental planning. Boulder, CO: Westview Press.

Mitchell, B. (1998). La gestión de los recursos y del medio ambiente. Madrid etc.: Mundi-Prensa.

Monreal, Pilar (1996) Antropología y pobreza urbana. Madrid, Los libros de la catarata.

Pascual Fernández, José (Coord.) (1993) Procesos de gestión y apropiación de recursos naturales. La Laguna, Asociación Canaria de Antropología.

Pascual Fernández, José (1999) ?Participative management of artisanal fisheries in the Canary Islands? en D. Symes (ed): Southern Waters: Issues of mangement and practice?. Blackwell?s Science, Fishing New Books

Pascual Fernández, José (2003) "La actividad pesquera en Canarias en el contexto de la globalización". En Carmen Bueno y Encarnación Aguilar (Coordras.): Las expresiones locales de la globalización: México y España. México, Ciesas, U. Iberoamericana y Porrúa.

Pascual Fernández, José (2004) "Littoral fishermen, aquaculture and tourism in the Canary Islands: attitudes and economic

strategies" In Boissevain, Jeremy & Selwyn, Tom (eds.) *Tourism and the Foreshore Society, economics and politics on the coast*. Amsterdam University Press. Pascual-Fernández, José J.; Frangoudes, Katia y Williams, Stella B (2005). "Local Institutions". En Kooiman, Jan; Bavinck, Maarten; Jentoft, Svein y Pullin, Roger (Eds.), *Fish for life: interactive governance for fisheries* (pp. 135-172). Amsterdam: Amsterdam University Press, Mare Series. Podolefsky, A. and P. J. Brown (2001). *Applying cultural anthropology: an introductory reader*. Mountain View, Calif. etc.: Mayfield Publishing Co. Prat, J.; Martínez, U.; Contreras, J. y Moreno, I. (1991) *Antropología de los pueblos de España*. Madrid, Taurus. Prat, Joan y Martínez, Ángel (eds.) (1996) *Ensayos de Antropología Cultural: Homenaje a Claudio Esteva Fabregat*. Barcelona, Ariel. Roca i Girona, Jordi (1998) *Antropología industrial y de la empresa*. Barcelona, Ariel. Romaní i Alfonso, Oriol (1986) *A tumba abierta. Autobiografía de un grifota*. Barcelona, Anagrama Romaní, Oriol y Comelles, J. M. (Eds.) (1993) *Antropología de la salud y de la medicina*. La Laguna, Asociación Canaria de Antropología. Santana Talavera, A. (1997). *Antropología y turismo: ¿Nuevas hordas, viejas culturas?* Barcelona, Ariel Stull, D. & Schensul, J. J. (Eds.). (1987) *Collaborative research and social change: Applied anthropology in action*. Boulder: Westview Press. Uribe Oyarbide, Jose M. (1989) *El Centro de Salud: una nueva mirada médica*. Arxiu d'Etnografia de Catalunya, 7: 25-38.



Bibliografía complementaria

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Introdución á Antropoloxía Sociocultural/710G01001

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Antropoloxía Social e Problemas Actuais/710G01025

Materias que continúan o temario

Observacións

(*A Guía docente é o documento onde se visualiza a proposta académica da UDC. Este documento é público e non se pode modificar, salvo casos excepcionais baixo a revisión do órgano competente dacordo coa normativa vixente que establece o proceso de elaboración de guías